

Bağımlılığa Dair Küresel Bir Kılavuz

A Global Guide for Addiction

Hakan Karaman^a

Understanding Addiction Behaviours: Theoretical & Clinical Practice in Health and Social Care

G. Hussein Rassool

Basingstoke, 2011, Palgrave Macmillan, 288 pages

Madde bağımlılığı, değişen doğası ve çeşitlenen kullanım örnekleri ile dünya ülkelerinin birçoğunun gündemini ciddi şekilde meşgul eden ve son yıllarda çözüm arayışlarının hızlandırıldığı sosyal bir meseledir. Küresel düzeyde dünyanın yaşadığı ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeler bağımlılığın sosyal bir sorun olarak artan bir ivmeyle alanını genişletmesine ve neden olduğu bireysel ve toplumsal sorunların çeşitlenmesine zemin oluşturmuştur. Bu duruma paralel olarak, meseleye yönelik çözüm önerileri sunan gerek kuramsal gerekse pratik düzeyde çalışmaların artıp uluslararası boyut kazandığı bir süreç işlemeye başlamıştır. Ele alınan bu eser, dünyanın madde bağımlılığı alanında tecrübe ettiği bu sürecin niteliklerini büyük oranda kapsamakta ve alana dair temel kaynaklardan biri olma potansiyelini taşımaktadır.

G. Hussein Rassool; psikoloji, ruh sağlığı ve bağımlılık alanlarında uzman bir klinik ve akademik danışmandır. Bugüne kadar yayımlanmış 8 kitabı ve yüzün üzerinde akademik çalışması bulunmaktadır. Hâlâ Sakina Araştırma ve Danışmanlık Enstitüsünde yöneticilik ve klinik danışmanlık yapmaktadır.

^a İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktadır.
Elektronik posta: karamannhakann@gmail.com

Rassool bu eserinde bağımlılığın çok yönlü doğasını oldukça kapsamlı biçimde inceleyerek alana dair temel bir anlayış ve kavrayış sunmayı hedeflemiştir. Zira çağımızın yaygın problemlerinden biri olan madde bağımlılığının özü itibarıyla iyi anlaşılması, geliştirilecek çözüm önerilerinin ne kadar etkin ve verimli olacağı meselesi ile doğrudan alakalıdır. Madde bağımlılığı alanındaki araştırmaların ve çalışmaların sentezi niteliğindeki bu kitap, bağımlılık psikolojisini anlatan, bağımlılık yapıcı maddeleri ve davranışları kapsamlı biçimde tanıtan ve müdahale stratejileri öneren içeriği ile alanda çalışan uzmanların ve alana hazırlanan öğrencilerin temel anlamda faydalanabileceği özgün bir kaynaktır.

Kitap üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde bağımlılık teması kavramsal olarak açıklanmış, bağımlılığın kültür ve toplum ile ilişkisi tartışılmış, tarihsel açıdan gelişimi incelenmiş ve bağımlılık teorilerine odaklanılarak temel bir giriş sunulmuştur. Yazar bunu yaparken bağımlılığın etiyolojik açıdan gelişimini biyopsikososyal çerçevede incelemiş; aynı şekilde bağımlılığın sonuçlarını ve çözüm stratejilerini, bağımlı bireyin yaşamın normal akışı içerisinde parçası olduğu sistemler bağlamında değerlendirmiştir. Bu açıdan bağımlılığın biyolojik boyutunun yanında psikolojik ve sosyal boyutlarının da derinlemesine incelenmiş olması, yazarın bağımlılığa yönelik gerçekçi ve sosyal bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir.

İkinci bölümde bağımlılık yapan madde ve davranışlardan her birini ayrı olarak ele almış ve her bir başlıkta bağımlılık yapıcı maddeye veya davranışa özgü nedenleri, belirtileri, sonuçları ve müdahale stratejilerini incelemiştir. Ancak bunu yaparken bağımlılığın karakteristik özellikleri itibarıyla farklı başlıklarda benzer sebep-sonuç süreçleri kurmuş, tekrar eden ifadeler kullanmıştır. Yine bu bölümde yazar, bağımlılık türlerini farmakolojik ve farmakolojik olmayan/davranışsal olmak üzere iki türde incelemiştir. Özellikle günümüzde giderek çoğalan örnekleri ile internet bağımlılığı, cinsel bağımlılık, kumar bağımlılığı ve yeme bozukluğu/bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıkların incelenmesi, literatürde bu bağımlılık türlerinin yer aldığı çalışmaların azlığı göz önüne alındığında, kitabın içerik açısından özgünlüğünü ön plana çıkarmaktadır.

Üçüncü bölümde ise bağımlılığa eşlik eden psikiyatrik bozukları neden sonuç bağlamında incelemiş, zarar azaltma ve önleme yaklaşımını uygulama örnekleri ile beraber tartışmış ve bağımlılık alanındaki temel uygulama örneklerini tanıtmıştır. Bunu yaparken düşüncelerini güncel istatistik verileri ile desteklemiş olması yazarın rasyonel yaklaşımına katkıda bulunmuştur.

Rassool kitabında bağımlılık alanında çalışan meslek elemanlarının eğitim ve donanım açısından eksik kaldıklarını ifade etmiştir. Madde bağımlılığı tedavisine başvurmayı düşünen ancak sağlık ve sosyal hizmet çalışanlarının olumsuz davranışları ve tutumları nedeniyle tedavi sürecine dâhil olmaktan vazgeçen hastalara dikkat çekerek bağımlılık alanındaki eğitimin küresel bir tekniğe ve misyona sahip olmasının yanında, yereldeki sosyokültürel farklılıkları ve ihtiyaçları gözeten bir nitelikte olmasını önermiştir. Yine madde kullanımına başlamanın bireyin kendi kararı olmasına rağmen kullanım davranışının devam etmesinin, maddenin kişinin beyninde oluşturduğu kalıcı hasarlar nedeniyle bireyin iradesini aşan bir duruma karşılık geldiğini belirtmiştir.

Kitabın oldukça geniş kapsamlı bir anlatıma ve içeriğe sahip olması, madde bağımlılığı alanında bilgi edinmek isteyen hemen her kesime hitap eden bir niteliği oluşturmasının yanında kimi bölümlerde tekrar eden açıklamalara ve anlatımlara neden olmuş ve konuların tasnifini zorlaştırmıştır. Bu açıdan eserin, okuyucunun motivasyonunu olumsuz etkileyebilecek bir özelliği bulunmaktadır. Özellikle maddelerin tanıtıldığı ikinci bölüm ağırlıklı olmak üzere bazı bölümlerde tıbbi terimlerin fazlaca kullanılmış olması, kimi okuyucular için kitabın anlaşılmasında bir dezavantaj oluşturabilir. Ancak bu dezavantajı aşmak adına bazı bölümler tablolar ile desteklenerek sunulmuştur. Bunların yanında ana başlıklar altında incelenen her bölümün başında yaptığı yansıtıcı bir çalışma ile okuyucunun ilgili bölüme dair bilgisini ve algısını ölçmüş; aynı şekilde bölüm sonunda yaptığı ikinci bir yansıtıcı çalışma ile de okuyucunun konuya dair bir görüş kazanmasını sağlamaya çalışmıştır. Yine her bölümün sonunda konunun özeti niteliğindeki önemli noktaların maddeler hâlinde sıralanması, okuyucunun kitap boyunca konu ile bölümler arasındaki irtibatı kurmasında yardımcı olmuştur. Birçok bölümde ulusal ve uluslararası kuruluşların çalışmalarından elde edilen istatistikî verilerin kullanılması ise kitabın güncel ve gerçekçi anlatımını desteklemiştir.